4. Thimmesch D. 3D Printing Takes the Place of Traditional Clay Modeling in Forensic Facial Reconstruction. *3Dprint.com*. 2014. 27 Oct. URL: https: //3dprint.com/20664/3d-printing-facial-reconstruct/ (дата звернення: 01.03.2019).

5. Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень : наказ Міністерства юстиції України від 08.10.1998 № 53/5. URL: https: //zakon.rada.gov.ua/ laws/show/z0705–98 (дата звернення: 01.03.2019).

6. Baier W., Warnett J.M., Payne M., Williams M.A. Introducing 3D Printed Models as Demonstrative Evidence at Criminal Trials. *Journal of Forensic Sciences*. 2018. July. Vol. 63. No. 4. URL: https: //onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/1556–4029.13700 (дата звернення: 01.03.2019).

7. Baiera W., Norman D.J., Warnett J.M., Payne M. et al. Novel application of three-dimensional technologies in a case of dismemberment. *Forensic Science International*. 2017. Volume 270. January. Pages 139–145. URL: https: //www.sciencedirect.com/science/article/pii/S037907381630526 6?via %3Dihub (дата звернення: 01.03.2019).

УДК 343.985

Ковальов Ю. Ю., *аспірант Харківського НДІСЕ,*
e-mail: koval.u.u@ukr.net

ЩОДО КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ КЛАСИФІКАЦІЇ КОРУПЦІЙНИХ ЗЛОЧИНІВ

Криміналістична класифікація злочинів є важливою умовою раціонального пізнання злочину, його відображення у формі слідів та інших фактичних даних, умовою якісного розслідування [1, с. 189]. Особливістю криміналістичної класифікації злочинів є їх поділ за такими підставами, які в максимальній мірі відповідають практичним потребам осіб, які здійснюють їх виявлення та розслідування, а відтак сприяють розробленню відповідних цим потребам методичних рекомендацій, що враховують реалії, з якими стикається слідча практика у провадженнях тієї чи іншої категорії [2, с. 9].

У криміналістичній науці неодноразово наголошувалося на особливому значенні криміналістичної класифікації злочинів для формування окремих методик розслідування будь-якого виду злочинів. Так, В. О. Образцов підкреслював, що при вирішенні практичних завдань розслідування злочинів недостатньо користуватися кримінально-правовою класифікацією злочинів, оскільки в нормах матеріального права відображені лише ті ознаки і властивості, які є суттєвими з точки зору кримінального законодавства і його використання. У цих класифікаціях не враховується ситуаційний аспект злочинів, необхідний для наукового розроблення диференційованих методичних рекомендацій [3, с. 15]. Вчений відзначає, що криміналістична класифікація злочинів імпліцитно містить системний підхід, спирається на принцип системності. Розгляд злочинів як системи передбачає вивчення внутрішніх взаємоз'язків, тих системоутворюючих чинників, які забезпечують єдність її елементів [4, с. 27].

Погоджуємося з думкою Р. С. Белкіна, який зазначав, що окрема криміналістична методика, побудована лише на основі кримінально-правової характеристики злочину, носить значною мірою загальний характер і вимагає для свого конкретного застосування адаптації досить високого ступеня, оскільки враховує лише найзагальніші особливості злочину [5, с. 325]. Вважаємо, що в основу класифікації злочинів, у тому числі і корупційних, повинні бути покладені як кримінально-правові, так і криміналістичні критерії поділу.

Досліджуючи криміналістичні критерії поділу корупційних злочинів, варто погодися з думкою Р. Л. Степанюка, який зазначає, що критеріїв криміналістичної класифікації злочинів більше, ніж кримінально-правових. Адже основною функцією такої класифікації є значущість для побудови теоретичних і практичних рекомендацій, спрямованих на вирішення основних завдань кримінального провадження. Саме тому підстави класифікації мають відображувати перш за все суттєві в криміналістичному сенсі риси відповідної злочинної діяльності [6, с. 34–35].

Отже, з огляду на вищезазначене, а також враховуючи специфіку корупційних злочинів, ми пропонуємо наступну їх криміналістичну класифікацію:

1. Залежно від сфери та конкретної галузі суспільних відносин, на які посягають злочинні дії:

— корупційні злочини у сфері діяльності юридичних осіб публічного права; корупційні злочини у сфері діяльності юридичних осіб приватного права;

© Ковальов Ю. Ю., 2019

— злочини, що вчиняються у галузях: бюджетно-фінансової діяльності, управління державним та комунальним майном, соціально-економічного розвитку, фінансово-господарської діяльності, фінансового контролю, банківської діяльності, земельних відносин, будівництва, охорони здоров'я, екологічної безпеки, охорони громадського порядку, правоохоронної діяльності, освіти та культури, соціального захисту, транспортної діяльності, матеріального виробництва, інформаційних технологій, оборонно-промислової та паливно-енергетичної діяльності тощо.

2. Залежно від способу злочинних дій:

— вчинені у формі підкупу;

— вчинені шляхом неправомірного розпорядження фінансовими і матеріальними ресурсами;

— вчинені шляхом використання службовою особою таємної службової інформації в особистих цілях або в інтересах третіх осіб;

— вчинені шляхом неправомірного складання та підпису фіктивних документів (кошторисів, доходів і видатків, звітів, договорів, листів або інших ділових документів);

— вчинені шляхом порушення порядку та правил надання публічних послуг (порушення правил державної реєстрації, порядку ліцензування, порядку приватизації майна, незаконне кредитування тощо);

— вчинені шляхом умисного використання посадовою особою свого службового становища, загальновизнаного авторитету та владних можливостей всупереч інтересам служби, що породжує настання наслідків правового характеру;

— іншими способами.

3. За ознаками особи злочинця (суб'єкта злочину):

— залежно від кількісного складу: вчинені одноособово; вчинені групою осіб; вчинені у складі організованої групи;

— залежно від рівня повноважень, злочини, що вчиняються службовими особами: вищого керівного складу; середнього керівного складу; молодшого керівного складу; рядового складу;

— за обсягом службових повноважень: вчинені представниками державної влади; вчинені службовими особами, які наділені організаційно-розпорядчими, адміністративно-господарськими та/або контрольними функціями; вчинені службовими особи, які відповідно до займаної ними посади виконують певні функціональні обов'язки.

4. Залежно від злочинної мети та предмета злочинного посягання:

— злочини, спрямовані на одержання незаконної матеріальної вигоди (бюджетних або приватних грошових коштів, цінних паперів, майна або права на нього тощо);

— злочини, що вчиняються з метою особистої зацікавленості нематеріального характеру (службове підвищення, уникнення відповідальності, знищення документів, що дискредитують службову особу, надання послуги родичу тощо).

5. Залежно від виду суспільно небезпечних наслідків злочину:

— злочини, що завдають матеріальної шкоди державі, підривають її авторитет;

— злочини, що завдають матеріальної шкоди юридичним особам – підприємствам, установам, організаціям незалежно від форми власності, у тому числі у вигляді упущеної вигоди майнового характеру;

— злочини, що завдають матеріальної та моральної шкоди фізичним особам – учасникам суспільних відносин.

Отже, розроблення криміналістичної класифікації корупційних злочинів – це вже давно назріла потреба як в аспекті наукового усвідомлення окремої теоретичної проблематики, так і у сенсі сучасної практики протидії злочинності при використанні на місцях насправді ефективного інструментарію стримування корупційної злочинності. При цьому треба виходити з того, що такі науково-практичні криміналістичні рекомендації, ґрунтуючись на кримінально-правовій характеристиці злочинів цієї групи, мають також важливе значення для формування їх своєрідної криміналістичної характеристики.

Список використаних джерел:

1. Куемжиева С. А. Криминалистическая классификация преступлений против семьи и несовершеннолетних. *Общество и право.* 2017 № 2 (60). С. 189–194.

2. Беляков А. А. Криминалистическая классификация преступлений, связанных со взрывами: теоретические и практические аспекты. *Российское право: Образование. Практика. Наука.* 2016. № 3. С. 9–12.

3. Образцов В. А. Криминалистическая классификация преступлений. Красноярск : Изд-во Краснояр. ун-та, 1988. 176 с.

4. Образцов В. А. Классификация преступлений на криминалистической основе – важнейшее условие совершенствования теории и практики расследования преступлений (современное состояние и пути решения проблемы). *Оптимизация расследования преступлений* : сборник науч. тр. Иркутск : Изд-во Иркут. ун-та, 1982. 155 с.

5. Белкин Р. С. Курс криминалистики: в 3-х т.: Т. 3 Криминалистические средства, приемы, рекомендации. Москва : Юристъ, 1997. 480 с.

6. Степанюк Р. Л. Криміналістичне забезпечення розслідування злочинів, вчинених у бюджетній сфері України : монографія / за ред. А. Ф. Волобуєва. Харків : Вид-во ХНУВС, 2012. 436 с.

УДК 343.9

Шрамко О. М., *директор Тернопільського НДЕКЦ МВС України,*
e-mail: Ternopil@dndekc.mvs.gov.ua

ВИКОРИСТАННЯ СУДОВО-ЕКОНОМІЧНИХ ЕКСПЕРТИЗ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ КОРУПЦІЙНИХ ЗЛОЧИНІВ

Розвиток ринкових відносин в Україні призвів до зміни системи економічного контролю за фінансово-господарською діяльністю суб'єктів господарювання, як державного, так і приватного сектору. Економічні правопорушення знаходять своє відображення у документах бухгалтерського обліку фінансово-господарської діяльності різних приватних та державних підприємств і бюджетних установ. З метою забезпечення більш ефективного розслідування цієї протиправної діяльності суб'єкти розслідування можуть використовувати спеціальні знання обізнаних осіб – аудиторів, ревізорів, фахівців, судових експертів у сфері економіки, що мають юридичні права для проведення консультацій, аудитів, ревізій, перевірок, моніторингів публічних закупівель та судово-економічних експертиз, з питань, що виникають під час розслідування економічних злочинів, в тому числі окремих злочинів, що віднесені до категорії корупційних. Саме судова експертиза є однією з найкваліфікованіших та ефективних форм використання спеціальних знань при розслідуванні злочинів у зазначеній сфері, а тому ці обставини визначили актуальність даної теми.

Дослідженнями економічних порушень, пов'язаних із корупційними діями, займалися такі вітчизняні вчені: М. Ф. Базась, Ф. Ф. Бутинець, І. А. Волкова, Л. В. Гуцаленко, Л. В. Дікань, М. І. Камлик, Г. Г. Мумінова-Савіна, В. В. Федчишина. Серед зарубіжних вчених такі наукові розробки здійснювали: Г. А. Атанесян, В. О. Бородін, М. Ю. Гаспарян, В. І. Подольський, С. В. Єфимов, Е. Ф. Мусін, А. М. Ромашов, Ж. А. Росинська. Враховуючи їх значний внесок у дослідженні цієї тематики, треба більш докладно проаналізувати можливості судово-економічної експертизи при розслідуванні корупційних злочинів на сучасному етапі.

До корупційних злочинів, що потребують, як правило, призначення судово-економічної експертизи, належать злочини, передбачені ст. 191 КК України (привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем), 210 КК України (нецільове використання бюджетних коштів, здійснення видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням), 364 КК України (зловживання владою або службовим становищем), 369 КК України (пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі) [1].

Для кожного виду експертиз характерні свій предмет, об'єкт та методи експертного дослідження. Предметом судово-економічної експертизи є фінансово-господарські операції, які відображають стан та результати діяльності суб'єктів економічних відносин. Об'єктами – є документи бухгалтерського, податкового обліку та звітності, що містять інформацію про фінансово-господарську діяльність, регістри бухгалтерського обліку, форми бухгалтерської, податкової та фінансової звітності. Враховуючи специфічну особливість слідів економічних злочинів, необхідно проводити дослідження всіх наявних облікових документів, адже докази можна отримати лише з інформації, яка міститься у зазначених документах.

© Шрамко О. М., 2019